

La hipoteca de ser catalans, valencians i balears

Quatre grans eixos vertebraren l'estructura temàtica del recull: valoracions sobre política estatal i internacional; opinions derivades de successos puntuals que sacsegen l'actualitat quotidiana; reflexions íntimes sobre el dia a dia (de vegades, fa la impressió que llegim un dietari íntim); i, sobretot, una visió perspicaç «sobre les aigües tèrboles del riu valencià», això és, sobre la realitat política del país.

La llengua i «el vell búnquer» del conflicte lingüístic és un dels principals fronts de batalla. L'autor adopta una oposició punyent contra «l'atzucac de la tercera via». Les reticències davant la llavors embrionària AVL cristal·litzen en una veu enèrgica contra les actuacions del PP i la seua «política de menyspreu absolut per la llengua i la cultura dels valencians». Sense tabús, denuncia que «el valencià no deixa de ser per a ells una molèstia, una exigència protocol·lària, i el volen inolor, incolor i insípid, sense ingredients que activen una consciència crítica».

Les crítiques, però, mai no són unidireccionals. També lamenta «la inoperància de les esquerres valencianes per articular una alternativa convincent», tot considerant els «vint anys d'autonomisme descafeïnat, liderat per les forces reciclades del franquisme i per sucursals de partits espanyolistes de centre-esquerra, una experiència històrica frustrant».

Altrament, la lectura d'articles escrits anys enrere ens transporta a un passat que potser fèiem més llunyà. Qui no recorda el vestit de la Lewinsky, «que conserva l'ejaculació més famosa del planeta» o «els míting-xous del PP a Mestalla amb quaranta mil pensionistes a càrrec de l'erari públic»?

Amb el pas del temps moltes situacions semblen repetir-se. La fita electoral autonòmica del 99 deixa una forta empremta en la línia temàtica dels textos. L'autor accentua el to crític i insta al replantejament «del model de societat que estem configurant». El missatge és ben concís: «Em permet fer-li el següent suggeriment: reflexione. I continue reflexionant demà, i despús-demà, i l'altre».

Fet i fet, Rodríguez-Castelló es confirma com un gran observador del medi que l'envolta. La seua columna esdevé sobretot un mirador excepcional del paisatge polític valencià, una radiografia nítida de l'espectre social més proper.

Dari Escandell

Patricia Gabancho
El preu de ser catalans. Una cultura mil·lenària en vies d'extinció
Editorial Meteora, Barcelona, 2007
244 pàgs.

Patricia Gabancho, una argentina que va arribar fa 30 anys a Barcelona ha escrit diversos llibres sobre la cultura catalana, i en el seu últim, *El preu de ser catalans. Una cultura mil·lenària en vies d'extinció*, analitza la realitat i els reptes de la cultura catalana des d'un punt de vista actual i sense complexos.

Aquest llibre parteix d'una veritat incòmoda, especialment per a molts polítics espanyols: els territoris que tenim dues llengües tenim dues cultures, perquè una llengua és comunicació i et relaciona amb el teu entorn i, per tant, no és el mateix créixer en castellà que créixer en català, «desenganyem-nos d'una vegada i acceptem que tenim dues comunitats culturals: permeables, però dues cultures». I amb aquesta convicció cal bastir el futur de la cultura i desmuntar els discursos de molts polítics que ens han venut la idea que «tota la cultura que es fa al nostre territori és cultura catalana» (o valenciana). Això ja no cola.

El preu de ser catalans, un llibre fresc i amanit amb moltes anècdotes amb noms i cognoms, posa en evidència aquesta «biculturalitat» dels catalans, que el valencians i els balears també viuen. Enmig d'aquest pacífic enfrontament la cultura pròpia dels nostres territoris sempre resulta perdedora. És un problema d'actitud ja que la renúncia permanent a expressar-nos en la nostra llengua davant un interlocutor que només parla en castellà fa forts als altres. Perquè, en quin lloc del món entres a qualsevol botiga i no pots parlar sempre en la llengua del país? Ací ens passa això i nosaltres, tan contents. Aquesta és una realitat que denuncia aquest llibre i que ens fa veure que el complex de vençut ens ha calat massa endins.

Però l'assaig de Gabancho no s'atura en l'anàlisi del desastrós present de la nostra cultura a Catalunya. També fa un profecia de quin serà el nostre futur d'ací a dues generacions: l'extinció. I una de les raons cal buscar-la en el fracàs del model pujolista que alguns socialistes també van intentar seguir a terres valencianes, però amb molta menys convicció. Es va posar l'esforç en l'educació en la llengua pròpia de les futures generacions, però alguna cosa no ha funcionat.

A la cultura que domina el mercat, la espanyola, ja li va bé que els polítics aposten en aquesta situació de conflicte per deixar que siga el mercat qui decidisca. «No cal influir en la població, que ella trie lliurement», ens diuen alguns consellers. Lliurement? Quan tots els mitjans de comunicació, inclosa la televisió autonòmica valenciana, les comunicacions oficials, la música, els discursos dels dirigents i molts altres aspectes són en castellà, en aquest entorn no hi ha llibertat.

Alguns catalans, valencians i balears han cregut que ens calia una cultura populista feta en català per a la gran massa, però la gran massa no consumeix aquests productes culturals en català i els resultats són quasi sempre decebedors. I quan el mercat ens dóna l'esquena apareixen les xifres negatives que alguns empren per justificar la seua aposta pel castellà i per deixar morir la nostra cultura amb un argument que la societat capitalista ha convertit en incontestable: no és rendible.

La realitat és que la cultura catalana sempre demana un punt més d'exigència al consumidor, no hi ha cultura «fàcil» en català; d'aquest obstacle, però, cal fer-ne una virtut. Cal apostar per l'elitisme per a bastir una cultura de prestigi que ens done la força suficient per suportar les escomeses que ens fa la nostra «enemiga íntima», la cultura espanyola, amb el seu predomini en el mercat.

En aquest llibre la realitat valenciana i balear han quedat massa de banda. Això, però, no lleva que siga una obra necessària que serveix com a despertador de consciències adormides i com a antídote als hipòcrites discursos dels nostres polítics que, sota la falsa convivència cultural, continuen alimentant el creixement de la cultura dominant i el sotmetiment de la nostra identitat.

Ricard Peris